

17. LEKCE

POČÁTKY LIDSTVA A IZRAELE

Etapy civilizací

Již v období přibližně před začátkem 24. stol. př. Kr. nacházíme kvetoucí civilizace ve středomořské oblasti.

Skrze židovství (19. stol. př. Kr.), které se rozšířilo v zemi Kanaan, ležící mezi Egyptem (civilizace existující ještě před 24. stol. př. Kr.) a Mezopotámií (civilizace rovněž existující ještě před 24. stol. př. Kr.), se člověku dostává Zjevení (Boží zjevení). Z tohoto náboženství vzešlo křesťanství – plnost již dříve započatého Zjevení, které se stalo a nadále zůstává základem západní civilizace.

V arabském světě naopak díky Mohamedovi v 7. stol. po Kr. islámská víra shromáždila obyvatelstvo na východ a na jih od Středomořího moře. Tato tři velká náboženství – židovské, křesťanské a islámské – stojí v čele „Svatého města“ Jeruzaléma.

V Evropě se kolem 23. stol. př. Kr. rozvinula na Krétě první civilizace a v 15. stol. př. Kr. se zrodila velká řecká civilizace. Až v 9. stol. př. Kr. se objevují Etruskové a v 8. stol. př. Kr. Římané.

Téměř současně se s civilizacemi Blízkého a Středního východu v 23. stol. př. Kr. od povodí řeky Indus až k řece Ganga zrodila civilizace, která se následně stala kolébkou hinduizmu. Z něho se pak v 6. stol. př. Kr. vyvíjí buddhismus.

Čínská civilizace se rozvinula podél Žluté řeky kolem 22. stol. př. Kr. a stala se kolébkou taoizmu. Kolem roku 500 př. Kr. Konfucius předložil novou morální a náboženskou doktrínu. V 1. stol. po Kr. se začal velice úspěšně šířit buddhismus importovaný z Indie.

Na americkém kontinentu nacházíme civilizaci Mayů, jež vládla ve Střední Americe asi v 10. stol. před Kristem. Později se objevili Aztékové v Mexiku a Inkové v Peru.

Chronologie biblických dějin

Bůh vyzval Abrahama, aby vyšel z města Ur v Mezopotámii a přestěhoval se do země Kanaan. Hospodin ho požádal, aby se už do své země nevracel, protože skrze něj měl naplnit své dílo spásy. Abraham ho uposlechl. **Abraham se stane v Izraeli prvním patriarchou. Toto povolání se řadí asi do roku 1850 před Kristem.**

Ještě před obdobím patriarchů rozkvétaly v oblasti Středomořího moře četné civilizace jako civilizace egyptská, chetitská, sumersko-akkadská a babylónská v Mezopotámii, minojská na ostrově Kréta.

Kolem roku 1720 př. Kr. se Abrahamovi potomci přestěhovali s Josefem do Egypta, značně se rozmnožili, a proto byli pronásledováni faraóny.

Asi v roce 1290 př. Kr. izraelský lid osvobozený samotným Bohem vychází z Egypta směrem do zaslíbené země, země Kanaan, přislíbené Abrahamovi a patriarchům.

Nejprve pod vedením **Mojžíše** na poušti a pak v zaslíbené zemi pod vedením **soudců** se začali Izraelci usazovat v nové zemi a postupně rozprášili národy, na které při své cestě narazili.

Saul a David, vedeni prorokem Samuelem a Nátanem, **a po nich Šalomoun dokončí dobývání izraelské země, sjednotí ji a vytvoří jediné království,** které dosáhne největšího rozmachu a slávy právě za vlády krále Šalomouna.

Po Šalomounově smrti v r. 932 př. Kr. se jeho království rozdělí a znovu se objeví staré spory: **bohatší sever (Izrael) se oddělí od jihu (Judsko) a stane se nezávislým královstvím.**

Z náboženského hlediska vede rozdělení **severního království** k závažnému uvolnění mravů, oslabení řízení a posléze ke katastrofě a **deportaci v r. 722 př. Kr. za Sargona II., asyrského krále,** a to i přes varování proroků Elijáše, Ámose a Ozeáše.

Judské království, jehož hlavním městem byl Jeruzalém, náboženské centrum národa, si uchovalo lépe víru a podařilo se mu udržet si vlastní autonomii navzdory asyrským nátlakům. Bůh posílá dvě velké osobnosti: proroka Izajáše a krále Chizkijáše (Ezechiáš). První svým zaníceným kázáním a druhý svou politickou prozíravostí zachrání království a náboženství.

Jóšijáš se v Judsku pokusí o náboženskou reformu, ale **v r. 587 př. Kr. padne i Judské království pod babylónskou nadvládu. Jeruzalém a chrám jsou zničeny.** Nabúkadnesar pošle do babylónského vyhnanství významné osobnosti, zatímco prorok Jeremjáš oplakává jeruzalémské trosky. Zdá se, že je vše ztraceno, ale **ani v exilu Bůh svůj lid neopouští,** připravuje ho na návrat do zaslíbené země, povzbuzuje ho a posiluje skrze proroky Ezechiela a Daniela.

Kenako
EVANGELIZAČNÍ CENTRUM
PRO SLUŽBU NOVÉ EVANGELIZACE

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
Fax: 373 729 721
E-mail: bks@koinonia.cz
Web site: www.koinonia.cz

Kýros Veliký, vládce perského impéria, po dobytí Babylónu v r. 538 př. Kr. vydává známý edikt povolující židům návrat. Obnovení jejich země začíná znovuvystavěním chrámu. **Vládce Nehemjáš a kněz Ezdráš dají k znovuzrození Izraele nový impuls** povzbuzení proroky Ageem, Zachariášem a Malachiášem.

Právě v tomto období vyhnanství vznikají synagogy náhradou za chrám a později k uspokojení požadavků Izraelců pro vykonávání náboženských obřadů.

Alexandr Veliký (336-323 př. Kr.) dobývá země úrodného půlměsíce (od Egypta až po Mezopotámii) a rodnou Makedonii. Po jeho smrti si generálové rozdělí království a budou soupeřit o prvenství. Seleukos ovládne sever a východ, Ptolemaios se usadí v Egyptě. **Izraelský lid upadne nejprve pod nadvládu Ptolemaia a později Seleukovců.**

Makabejci setřesou pohanskou vládu Seleukovců a podaří se jim znovu vytvořit jakousi židovskou jednotu, která pod vládou Alexandra Jannaie (Alexandr Janneus, 103-76 př. Kr.) dosáhne největšího rozmachu (Idumea, Judsko, Samařsko, Galilea, Gaulanitis). **Je to právě v době panování Hasmonejců či Makabejských,** kdy je znovu posvěcen chrám po vyhnanství nově zbudovaný a pak znesvěcený Antiochem Epifanským pod seleukovskou nadvládou. Herodes Veliký chrám rozšíří (vládne v letech 37 až 4 př. Kr.; Ježíšovo narození je v Matoušově evangeliu zařazeno do období kralování Heroda Velikého, proto měla křesťanská éra svůj počátek alespoň čtyři roky před datem, které je všeobecně přijímáno). Chrám je definitivně zničen v roce 70 po Kr. rukou Tita za vlády římského císaře Vespasiána. V r. 130 je Jeruzalém znovu vybudován římským císařem Hadriánem a nazván Aelia Capitolina.

V branách Jeruzaléma už stojí římská vojska a **Pompeius v r. 63 př. Kr. dobude Jeruzalém, jenž se dostane do područí Říma,** jemuž podléhají i místní panovníci. Celá oblast Středozeří byla sjednocena pod latinskou nadvládou.

V mírovém období (císař Augustus 27 př. Kr. -14 po Kr.) se narodí slíbený Mesiáš, na nějž čekal veškerý izraelský národ.

Chronologie formování Písma svatého		
STARÝ ZÁKON		
• Pentateuch		se skládá z knihy Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri a Deuteronomium , které tvoří Zákon. Jde o soubor čtyř literárních pramenů a jeho formování se časově prodloužilo od 10. do 5. stol. př. Kr.
• Historické knihy	Jozue a Soudců	knihy vypravují o dobývání země Kanaan; poslední redigované vydání pochází ze 6.-4. stol. př. Kr.
	Rút	vypráví příběh jedné Moábky, která se stala izraelskou dcerou a v rodokmenu krále Davida zaujala místo prababičky; kniha byla sepsána ke konci 5. stol. př. Kr.
	1. a 2. kniha Samuelova	vypráví historii Samuela, Saula a Davida. Nejdůležitější část pochází z 10. stol., ale konečná redakce je ze 6. stol. př. Kr.
	1. a 2. kniha Královská	znovu se vrací k historii Šalomouna a dvou rozdělených království; byly napsány v 6. stol. př. Kr. na základě nejstarších dokumentů
	1. a 2. kniha Kronik	zahrnují období počínající Adamem až po Kýrův edikt (538 př. Kr.); byly redigovány v 5.-4. stol. př. Kr.
	Ezdráš a Nehemjáš	popisují znovuoobnovení Jeruzaléma po návratu z vyhnanství (538 př. Kr.) a byly napsány v 5.-4. stol. př. Kr.
	Tóbijáš, Júdit, Ester	poučné spisy, v nichž se zdůrazňuje zbožnost, odvaha a modlitba; redigovány mezi 4. a 2. stol. př. Kr.
	1. a 2. kniha Makabejská	popisují makabejskou válku za nezávislost a byly napsány mezi 2. a 1. stol. př. Kr.
• Knihy mudroslovné a básnické	Jób	knihy pojednává o problému bolesti; její definitivní sepsání se datuje do 5. stol. př. Kr.
	Žalmy	jedná se o soubor 150 básnických skladeb různého původu, některé jsou velmi staré, definitivně byly redigovány před začátkem 4. stol. př. Kr.

Rekako
EVANGELIZAČNÍ CENTRUM
PRO SLUŽBU NOVÉ EVANGELIZACE

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
Fax: 373 729 721
E-mail: bks@koinonia.cz
Web site: www.koinonia.cz

	Příslloví	větší část pochází z 8.-7. stol. př. Kr., ale kniha byla doplněna i později
	Kazatel	dílo obsahující mudrosloví, které mělo svou poslední redakci ve 4.-3. stol. př. Kr.
	Píseň písní	idylická píseň z 5.-4. stol. př. Kr.
	Knih moudrosti	sepsána byla v polovině 1. stol. př. Kr. jedním Hebrejcem v Alexandrii v Egyptě
	Sírachovec	mudroslovný spis, jehož autorem je „Jéšua, syn Síracha“; kniha byla napsána v 2. stol. př. Kr.
• Knihy prorocké	Izajáš	první část knihy lze datovat do 8. stol. př. Kr.; druhá část (40.-55. kapitola) a třetí část (56.-66. kapitola) byly redigovány v 6.-5. stol. př. Kr.
	Jeremjáš	jádro této knihy pochází od Jeremjáše, který konal svoji prorockou službu od r. 627 do r. 587 př. Kr. a krátce poté; definitivní vydání lze datovat do 7.-6. stol. př. Kr.
	Pláč	kniha je připisována Jeremjášovi nebo Izraelcům, kteří přežili; obsahuje pět nářků nad zničením Jeruzaléma způsobeném Babylóny v roce 587 př. Kr.
	Báruk	Jeremjášův sekretář, kniha byla redigována kolem 2. stol. př. Kr.
	Ezechiel	převážná část byla prorokem sepsána v 6. stol. př. Kr.
	Daniel	knihu tvoří dvě části, první lze datovat ve 3. a druhou ve 2. stol. př. Kr.
	Ozeáš	svoji službu vykonával a tuto knihu sepsal v 8. stol. př. Kr.
	Jóel	ví se o něm málo, jeho spis pochází pravděpodobně z 5. stol. př. Kr.
	Ámos	prorok ze severu (izraelské království), který odsuzoval nespravedlnost a povrchnost kultu; dílo bylo sepsáno kolem 8. stol. př. Kr.
	Abdijáš	nejkratší spis Starého zákona; byl sepsán v 6. stol. př. Kr.
	Jonáš	autor neznámý, tato kniha vznikla mezi 5.-3. stol. př. Kr.
	Micheáš	kniha sestavena v 8. stol. př. Kr., obsahuje hrozby a výčitky, staví se na obhajobu chudých
	Nahum a Abakuk	knihy lze datovat do 7.-6. stol. př. Kr.
	Sofonjáš	prorokoval a sepsal svou knihu v 7. stol. př. Kr.
	Ageus	prorokoval jen několik měsíců a jeho kniha je napsána mezi 6.-5. stol. př. Kr.
	Zacharjáš	první část je ze 6. stol. př. Kr., druhá z pozdější doby
	Malachiáš	autor neznámý, kniha byla napsána v 5. stol. př. Kr.
NOVÝ ZÁKON		
• Evangelia	první tři, zvaná synoptická – evangelium Matoušovo , Markovo , Lukášovo – byla sepsána v období zhruba mezi 60.-80. rokem po Kr.; zatímco Janovo evangelium v letech 90-100 po Kr.	
• Skutky apoštolů	následovaly nedlouho po Lukášově evangeliu v letech 80-85 po Kr.	
• Pavlovy listy	všechny vznikly před r. 70 po Kr.	
• Katolické listy	list Jakubův	kolem r. 60 po Kr.
	dva listy Petrovy	v letech 60-67 po Kr.
	tři listy Janovy	v letech 90-100 po Kr.
	list Judův	v roce 60-67 po Kr.
• Zjevení Janovo	bylo sepsáno v letech 81-96 po Kr. za vlády římského císaře Domiciána	

PENTATEUCH

Prvních pět knih Písma svatého formuje literární jednotku: Pentateuch (řecké slovo, které označuje pět svitků Zákona, které židé nazývají „Tóra“, nebo také „Mojžíšův zákon“, neboť v mnoha částech je Pentateuch tvořen zákony a nařízeními, které jsou určitým odvoláním na Mojžíše).

Jsou to: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium.

Kromě mojžíšských nařízení jsou v těchto knihách obsáhlé výpravné části. Setkáváme se v nich s vyučováním o Bohu, o vesmíru, o člověku, o počátcích, které jsou předkládány v různých literárních formách.

Doba zrodu knihy Pentateuch byla velmi dlouhá, zhruba 500 let.

Velká část obsahu byla předávána ústně, mezitím se formovaly neucelené písemné sbírky. Pouze během babylónského vyhnanství a po něm (587-538 př. Kr.) se dal dohromady sesbíraný materiál.

Jednotlivé tradice, které uspořádávají materiál, pocházejí z různého prostředí: z královského dvora, z kněžského a bohoslužebného prostředí, z prorockých kruhů a z kruhu jejich učedníků s jejich různými odlišnostmi a specifiky.

Rozeznáváme tedy čtyři skupiny spisů zvaných „tradice“ či „dokumenty“:

tradice J	tradice jahvistická	podle jména Jahve, kterým byl označován Bůh
tradice E	tradice elohistická	podle jména Elohim, kterého se v této tradici používalo pro označení Boha
tradice D	tradice deuteronomní	podle stejnojmenné knihy Písma
tradice P	tradice kněžská	podle prvního písmene německého slova používaného německými badateli, jímž se označuje kněžský zákoník

Počínaje 10. stol. př. Kr. se v Jeruzalémě vytvářela jahvistická sbírka blízká monarchistickému prostředí, stylově velice živá. Představuje Boha v lidské podobě, Boha člověku blízkého a zvláštním způsobem spjatého s dědici Abrahama. Je to Bůh, který člověka miluje.

O něco později se v severním izraelském království začala rozvíjet tradice elohistická. Je to tradice střídmější, představuje Boha velmi náročného a zdůrazňuje jeho nadřazenost a odlišnost od člověka, k němuž promlouvá ve snech nebo prostřednictvím andělů.

Od 8. do 7. stol. př. Kr. na základě díla proroků získal svou formu kodex (zákoník) a promluvy z Deuteronomia (deuteronomní tradice). Ta shrnuje bohatství izraelských tradic a je vložena do úst Mojžíšovi přizpůsobená nové politické situaci v Izraeli. Promlouvá k srdci lidu a snaží se přitom dosáhnout obrácení srdce a jeho výchovy k věrnosti smlouvě.

V době vyhnanství v 6. stol. př. Kr. židovští kněží znovu předložili s vlastními kritérii zákony a historii Izraele (kněžská tradice).

Je to tradice, které se líbí čísla, rodokmeny a každá etapa dějin (Noe, Abraham, Mojžíš) je poznamenána novou smlouvou se zvláštním zájmem o kultovní instituce.

Sběr materiálů těchto tradic trval dlouhých pět set let (10.-5. stol. př. Kr.).

Kromě tradice deuteronomní, jež se nachází pouze v knize Deuteronomium, se ostatní tradice objevují smíšené ve zbývajících knihách Pentateuchu.

GENESIS

Historické zjevení Boha začíná s Abrahamem, který žil s největší pravděpodobností někdy kolem 19. stol. př. Kr. On je praotcem izraelského lidu.

O tom se píše od 12. kapitoly Geneze.

V úvodních 11 kapitolách se vypráví o stvoření a prvních událostech týkajících se lidského pokolení.

Knih Genesis (z řec. *původ*) je první knihou Pentateuchu a tedy i celé Bible. Popisuje počátek vesmíru a lidstva.

Kerkako
EVANGELIZAČNÍ CENTRUM
PRO SLUŽBU NOVÉ EVANGELIZACE

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
Fax: 373 729 721
E-mail:
bks@koinonia.cz
Web site:
www.koinonia.cz

Skládá se ze **dvou částí**:

1. Původ vesmíru, člověka a události stojící na počátku lidstva (kap. 1-11)
2. Dějiny Abrahamovy rodiny, z níž vzejde izraelský národ (kap. 12-50)

1. Původ vesmíru, člověka a události stojící na počátku lidstva (1.-11. kapitola)

a) Stvoření vesmíru (Gn 1,1-2,4a)

První vyprávění o stvoření patří do kněžské tradice. Vyprávění je sestaveno v chronologickém schématu týdne a má logický postup. Vychází se z počátečního chaosu, od kterého se dostáváme až ke stvoření člověka. V prvních třech dnech jsou stvořeny životní prostory (den-noc, obloha a jsou odděleny vody, souš a vegetace), do nichž budou umístěny stvořené elementy a bytosti ve zbývajících dnech (slunce, měsíc, hvězdy; ptáci a ryby; pozemská zvířata, muž a žena). Sedmý den je sobota („šabbat“, což v hebrejštině znamená odpočinek).

V prvním verši je vyjádřena víra ve stvořitelství Boží čin, který je základem, a týden, jenž následuje, je jeho vyjádřením, který pak vrcholí vztahem Bůh-člověk a je uvedením do plánu spásy. Každá stvořená skutečnost pochází od Boha a všechno má svůj řád.

Číslo sedm znamená dokonalost a úplnost: Boží dílo je dokonalé a Bůh předkládá sám sebe jako vzor všeho konání.

Na rozdíl od ostatních tvorů je **člověk ve svém určení „muž-žena“ stvořen k Božímu obrazu a podobě, a tudíž je Božím partnerem v dialogu, je to „ty“, s nímž Bůh zakládá svobodnou a inteligentní komunikaci, manželskou smlouvu.**

Stvoření je strukturováno jako série opakujících se formulí: příkaz-vykonání podle kněžské tradice. To znamená, že vše, co existuje, existuje na základě Božího příkazu, a tak sám Bůh vydává ustanovení v Izraeli. Nic neexistuje náhodou, nic není zapomenuto a vše směřuje k naplnění v díle Božím.

Vyprávění poukazuje na základní pozitivní vizi stvoření (všechno je dobré) a potvrzuje absolutní monoteizmus (*víra v jednoho boha, jednobožství*) a naprostý rozdíl mezi Bohem a jeho dílem (mimo Boha žádný bůh není). Je vyloučen jakýkoli fatalismus (*víra v osud*), žádná modloslužba ani zlo nezávisí na Bohu, ale na svobodném rozhodnutí člověka, protože veškeré stvoření je dobré.

Boží slovo tvoří – tímto nejduchovnějším vyjádřením svatopisec ukazuje, že Bůh nepotřebuje nic a nikoho k tomu, aby tvořil. Slovo se stává komunikací, a všechno tudíž mluví o Bohu. Boží skutky jsou Boží slova a jsou účinné.

Právě proto, že byl člověk stvořen k obrazu Božímu a podobě Boží, lze pochopit vládu člověka nad stvořením, jež Bůh člověku uděluje jako dar.

Je to člověk v páru – nikoliv osamocená bytost – jemuž Bůh svěřuje úkol dát původ lidskému životu. Muž a žena jsou povoláni ke společenství a tedy ke smlouvě.

V tom jsou podobní Bohu. Ve vzájemném vztahu, jenž nemůže mít jiný než duchovní charakter, a tudíž je nadčasový.

První lidský pár se stává prototypem vztahu s Bohem, s lidmi a se stvořenými skutečnostmi, vztahu, který se pro Izrael stane životem samým.

Pro kněžskou tradici není vrcholem stvoření člověk jako takový, ale člověk „sobotní“, tzn. člověk, který se na rozdíl od ostatních tvorů chová jako Bůh a dokáže „si udělat sobotu“, umí si odpočinout, aby posílil svůj vztah s Bohem – pravým vzorem, který je třeba napodobovat. Sobota se tedy stává symbolickým dnem smlouvy a stává se trvalým ustanovením.

Je tedy jasné, že vyprávění nelze brát ve fundamentalistickém smyslu, ale na základě tehdy používaného literárního žánru „mytického rázu“ a pochopit výše vyložený význam. Téma stvoření a jedinečnosti Boha se silně rozvinulo v období exilu v protikladu k pohan-skému kultu utlačovatelů – Babylóňanů, kteří svá vítězství připisovali svým bohům.

„Druhý Izajáš“, prorok, který působil v období vyhnanství a který je autorem 40.-55. kapitoly současné knihy proroka Izajáše, silně zdůrazňoval tuto jedinečnost Boha, Stvořitele a Pána vesmíru v protikladu k němým a nehybným modlům neschopným člověka spasit. Právě v tomto klimatu Izrael objeví víru ve vlastního Boha jako Stvořitele vesmíru, jediného všemohoucího, vševědoucího a věčného Boha, kterého Izrael poznal počínaje Abrahamem a který z tohoto prvního vyprávění o stvoření zjevně vystupuje.

b) Počátek lidstva (Gn 2,4b-11,32)

Bible předkládá i druhé vyprávění o stvoření a ráji (Gn 2,4b-25) náležející do tradice jahvistické.

Toto vyprávění nemá časovou posloupnost, ale je to živé vyprávění typické pro tradici, ke které náleží. **Zde je prvním Božím skutkem stvoření člověka, když je země ještě pustá a bez vegetace.**

Tato dvě vyprávění, i když je mezi nimi rozdíl, potvrzují jednu a tutéž pravdu: Bůh tvoří a největším dílem je stvoření člověka, s nímž vstupuje do vztahu.

Není mezi nimi tedy kontrast, ale vzájemné doplnění.

Druhé vyprávění je úzce spjato se 3. kapitolou, v níž se vypráví o pádu prvního člověka, jeho následcích a o řešení, které navrhl Bůh.

V tomto případě autor zaměřuje svoji pozornost na člověka a jeho hodnotu. Je to člověk stvořený z prachu země, do něhož Bůh vdechl život, život ve všech jeho dimenzích, nejen v dimenzích duchovních. Je použito jazyka běžného pro kulturu starověkého Blízkého východu, kterou se potvrzuje, že člověk, ať už je konkrétní forma jeho výskytu na zemi jakákoliv, je plodem přímého Božího zásahu.

Proto je nutné se vyhnout nepatřičnému směšování Bible s vědou. Bible je náboženská kniha, nikoli kniha vědecká. Bible potvrzuje pravdu, která je vždy připravena býti oporou pravdě vědecké, a právě proto víra nenarušuje vědecký výzkum, ale podněcuje ho a udává mu správný směr a správný význam.

Bůh stvořil pro člověka zahradu se všemi stromy, bohatou na plody, s mohutnými řekami.

Adam (jméno Adam znamená člověk) je vzat z vyprahlé země, v níž byl stvořen, a je do této zahrady přenesen. Bůh tak staví člověka do nových podmínek. Je to privilegium, je to Boží dar. Jde o lidské prostředí, v němž člověk může žít jako strážce, nikoli jako pán a vládce. V něm se může setkávat s Bohem v důvěrném vztahu a ve vzájemném přátelství. Člověk může v této zahradě pracovat; práce vskutku není důsledkem hříchu, ale účastí na stvořitelském Božím díle. Je vlastně realizací lidské tvořivosti.

Právě v tomto kontextu Bůh člověku nabízí své přátelství a čeká na svobodnou odpověď člověka. Od Adama se vyžaduje poslušnost: nejíst ze stromu poznání dobrého a zlého. Význam tohoto gesta spočívá v přijetí nadřazenosti Boží, v důvěrném a přátelském uznání přátelství se samotným Bohem. Je to malé omezení s obrovským významem: **člověk je tvor a od Boha přijímá nejvyšší smysl toho, kým má být a co má dělat.**

Stvoření zvířat následuje po konstatování, že není dobré, aby byl Adam sám. Z Boží vůle má nad nimi Adam autoritu. Jemu přísluší, aby dal Božím tvorům jméno.

Ale to nestačí. Bůh stvoří ženu „chirurgickou“ operací z Adamova žebra. **Bůh použije živou část Adama, Eva má tudíž tutéž přirozenost jako Adam,** život je jí však vdechnut až po stvoření zvířat. I ona je jim stejně jako Adam nadřazena. **Zde nejde o předávání života, ale o vztah, neboť je zdůrazněna nutnost mezilidského vztahu. Eva je Adamovým „ty“ a oba společně jsou Božím „ty“.**

Adam a Eva žijí v těsném vztahu s Bohem a jsou připraveni uskutečnit Boží plán.

Člověk byl nahý, ale nepocítoval za to stud, nestyděl se za to, že byl stvořen Bohem, ani za své přátelství s ním.

3. kapitola: Pád

Pokušení, pád a jeho následky jsou popsány ve 3. kapitole.

Adam a Eva se měli na Boha spolehnout. Byli vskutku povoláni k tomu, aby projevili svou důvěru v Boha, a to se konkretizovalo v gestu poslušnosti.

Zákaz jíst ze stromu poznání dobrého a zlého (tento symbolický strom se nachází pouze v Písmu svatém na rozdíl od stromu života, který byl běžný v prostředí Blízkého východu ve starověku) **vyzývá člověka k tomu, aby uznal a přijal Boží plán, který je k jeho prospěchu, aby přijal své postavení tvora, tj. aby přijal Boží velkorysost.**

Had, běžná postava i v kananejském pohanském světě, je symbolem hledání modlářských řešení, která však nepřinášejí plodnost a blahobyt, ale bezmocnost a smrt. Je to Istivost, která se snaží Bohu vzdorovat.

Pokušení je klasické ponoukání přicházející zvenčí, které uvádí vztah s Bohem do krize. Had skutečně nevybízí k přímému požití plodů, ale začíná podlamovat důvěru Evy v Boha tím, že Boha popisuje jako sobce a žárlivce. A to je podle hada tím pravým důvodem Božího příkazu. Eva se nechá přesvědčit, přesvědčí také Adama, oba pak neposlechnou Boha a pojí ze stromu poznání. Domnívali se, že dosáhnou štěstí, když se Bohu postavili na odpor, ale poznávají pouze zlo. Začínají se stydět za svou nahotu, začínají mít strach z Boha a snaží se to napravit fíkovníkovými listy.

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
Fax: 373 729 721
E-mail:
bks@koinonia.cz
Web site:
www.koinonia.cz

Adam a Eva místo toho, aby přijali svoji dokonalost jako Boží dar, se jí pokusí dosáhnout sami a setkají se pouze s nezdarem.

Tak člověk objeví svou zodpovědnost: vůči přijetí Božího daru je svobodný.

Hřích vyvolává solidaritu se zlem, solidaritu, která rozděluje a obviňuje.

Rozhodnutí nepřijmout Boží dar přivede první pár k tomu, že zahradu opustí. Již nemohou žít v privilegovaném společenství s Bohem a ostatními tvory, protože odmítli důvěru a zřekli se jí. **Člověk se vrací do země**, z níž byl vzat, vrací se do vyprahlosti, z níž ho Bůh vymanil. Život už není darem, ale stává se utrpením.

Nyní přístupu do zahrady brání cherubíni s plamenným mečem. Člověk potřebuje vykoupení, tzn. potřebuje znovu přijmout dar spásy, který může dát jedině Bůh.

Pokušitel je proklet bez jakéhokoli předchozího dialogu. **Adam s Evou jsou odsouzeni, ale současně je jim dán příslib (Gn 3,15) – první radostná zpráva pro hříšného člověka zvaná „prótoevangelium“.** Podvedená Eva přijímá příslib budoucího vítězství – její potomstvo rozdrtí hlavu hadovi již odsouzenému k tomu, aby se plazil po zemi. Stejně tak bude naloženo s nepřáteli. Mezi hadem a člověkem bude existovat pouze nepřátelství.

Bible se zmiňuje o tomto prvním páru proto, aby vyjádřila jednu základní pravdu: **člověk se vzdaluje Bohu na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí. Proto potřebuje vykoupení.**

První kapitoly nám pomáhají utvářet si představu o člověku a odpovídají i na ty nejpalčivější otázky, které si člověk v průběhu svého života klade.

Do jisté míry mají kapitoly i historickou vypovídající hodnotu, neboť předkládají události popisované v symbolech – všechno má svůj původ v Bohu, prvotní přátelství mezi Bohem a člověkem, neposlušnost a odmítnutí takového přátelství s jeho tragickými důsledky, Boží láska, která neopouští to, co stvořila. Tyto kapitoly mají též prorocký význam, protože nás seznamují s pravdou, k níž bychom sami nikdy nedospěli. Jsou to rovněž spisy mudroslovné, protože odpovídají na existenciální otázky jako např. odkud pocházím, proč ve světě bují zlo atd.

Ve zmiňovaných kapitolách je zobrazena následná zkušenost izraelského lidu se svým Bohem. Izrael zakouší Boží velkorysost a zároveň se dopouští zrady vůči smlouvě, kterou s Bohem uzavřel. Není to pouze zkušenost izraelského národa, ale celého lidstva jako takového.

Izrael se musel soustavně sám sebe ptát, proč se stal vyvoleným národem a proč mu Bůh zachovává věrnost, přestože je národem neustále vzpurným. Na základě zodpovězení těchto otázek se snažil dobrat pochopení původu celého lidstva. Izrael poznal, že jeho Bůh je jediný, že je Bohem naděje a příslibu. Je to Bůh, který žije s člověkem.

Zmiňované stránky v úvodu Písma svatého jsou nezbytnou předmluvou k pochopení dějin spásy.

Když Pentateuch dostal svou definitivní podobu, Izrael nabyt vědomí své vlastní důležitosti v procesu utváření historie nejen svého národa, ale i národů zbytku světa. Mluvit o Izraeli tedy znamená mluvit o celém lidstvu. Životní příběhy Abrahama a patriarchů musely být proto začleněny do vzájemné souvislosti s všeobecnými dějinami lidstva, v rámci jichž zaujímal Izrael zvláštní postavení, pro ostatní národy byl proto hoden následování.

Pisatelé použili materiál různého původu, jako starověké tradice, které vyprávěly o potopách, pohromách a velkých stavbách, o bratrských sporech, popisovaly rodokmeny hrdinů apod. V tom všem mohl Izrael vidět přítomnost hříchu a Boží jednání ve prospěch člověka. Obsahy textů měly náboženský charakter, vypovídaly o základních pravdách. **Sloužily k uvědomování si historické jednoty a návaznosti týkající se celého lidstva v samotné historii hříchu a spásy.**

Svatopisec v dějinném rámci sleduje rodovou linii, která prolíná od prvopočátku po Noeho a od Noeho až po Abrahama. Potvrzuje se tak pouto mezi univerzální historií a historií Izraele. Jedná se vlastně o dějiny spásy. Bůh povolal Abrahama, jeho potomky a patriarchy, a to na úkor ostatních národů, jako představitele svého vyvoleného národa a nositele příslibu. **Tím se izraelský lid stává středem Boží pozornosti; Abrahamova požehnání mají univerzální charakter, a tím se započal vlastní plán spásy zvěstovaný v „prótoevangelii“.**

4. kapitola: Kain a Ábel

Seznamujeme se zde s příběhem dvou bratrů – Kaina a Ábela, synů praotce Adama a praměti Evy. Jejich vzájemná nevraživost dostoupila vrcholu vraždou Ábela. Vyprávění má všeobecnou platnost – důsledkem ztráty lásky Boží je nedostatek lásky k bližnímu. Násilí je považováno za těžký hřích, bratrovražda a závist prostupují od těch dob mezilidské vztahy. Člověk však není zbaven svého dílu zodpovědnosti: „...hřích se uvelebí ve tvých dveřích a bude po tobě dychtit; ty však máš nad ním vládnout.“ (Gn 4,7) I přestože Kain spáchal těžký hřích, slíbil mu Bůh ochranu (srov. Gn 4,15).

6.-9. kapitola: Potopa

V textu se popisuje přírodní katastrofa – v tehdejší době známá pevnina byla zaplavena vodou. Tato událost se pravděpodobně skutečně stala a svatopisec ji dává do souvislosti s hříchem. Zdůrazňuje se, že hřích Boha uráží, takže ten, kdo se prohřeší, na sebe přivolává trest. Trestem za lidskou ničemnost se v tomto případě stala potopa, zatopení celé oblasti. Mytologie uvádí pověst o božských synech, kteří vcházeli k lidským dcerám, a ty jim rodily „obry“, agresivní, dobyvačné a tyranské bytosti. A tak se Hospodin rozhodl vyhladit ono zvrácené pokolení.

Noe jako jediný zůstává Bohu věrný, a proto je Bohem vyvolen, aby dál naplňoval Boží vůli na zemi. I dal mu Bůh návod jak postavit archu. Kromě Noeho a jeho rodiny vešlo do archy také po páru od každého druhu zvířat. Noe se před potopou zachránil a přinesl pak Bohu oběť.

Bůh tak obnovil svou smlouvu s člověkem a přislíbil, že již nikdy nezahubí všechno živé, jak tentokrát učinil.

Nejstarší syn Noeho Šém zplodí Abrahama. Z něho pak vzejde vyvolený národ a nakonec všemi očekávaný Mesiáš. Chám, Noeho nejmladší syn, bude naopak pro neúctu k otci zatracen. Z něho se narodí kenaanský národ, který bude vytlačen potomky Šéma a ti pak vstoupí do zaslíbené země.

Další syn Jefet bude požehnán a z jeho potomstva vzejdou mnohé národy. Ty se pak stanou předobrazem pohanů a součástí nového lidu, původem izraelského.

Bůh pokračuje ve svém vztahu k člověku skrze potomstvo Šéma.

11. kapitola: Babylónská věž

Obyvatelstvo oblasti Mezopotámie se pokusilo založit mocnou říši a chtělo se stát slavným národem. Moc a sílu měla symbolizovat vysoká věž, do jejíž stavby se lidé pustili. Tento domýšlivý lidský záměr však nebyl součástí Božího plánu, proto se ho nepodařilo uskutečnit. Bůh způsobí zmatení jazyků, lidé si přestanou rozumět a stanou se vzájemně cizinci. Rozdílnost jazyků symbolizuje ono vzájemné neporozumění, jehož kořeny spočívají v samotném neporozumění mezi Bohem a člověkem.

Po tomto nezdaru se rodí nový lid, který se stane velkým, protože to bude lid Boží. Izraelský národ přijme požehnání pro všechny národy této země.

2. Dějiny Abrahamovy rodiny, z níž vzejde izraelský národ (12.-50. kapitola)

Po neúspěšné výstavbě Babylónské věže se rodí nové období dějin lidstva. Bůh udělí požehnání Abrahamovi, požehnání, kterého se druhým nedostalo, což je výrazem pravé velikosti Boha a jeho iniciativy. Právě od Abrahama začíná historické zjevení Boha a návrat k počáteční smlouvě, kterou první člověk porušil.

Historie Abrahama (Gn 12-25,18)

Z historického hlediska situovali učenci život Abrahama a patriarchů do prostředí Blízkého východu asi mezi rok 1850 a 1500 před Kristem.

V tomto období je zjevení teprve na počátku a je vyhrazeno pouze Abrahamovi a jeho rodině-kmenu. Tak si dějiny spásy razí cestu skrze historii Abrahamovy rodiny. Začíná nový vztah víry mezi Bohem a Abrahamem a jeho rodinou-potomstvem.

Abrahamův život je charakterizován třemi mezníky: povolání, smlouva, zázračné otcovství. Jsou to tři momenty, v nichž Abraham prohlubuje svůj vztah s tímto Bohem, jenž se mu zjevuje. V každé z těchto etap projeví iniciativu právě Bůh a Abraham na ni odpovídá vírou a poslušností.

Povolání

Abraham se spolu s rodinou svého otce (Gn 11,31) přestěhoval z Kaldejského Uru (jižní Mezopotámie) do Cháranu v severní Mezopotámii. Zde v Cháranu přijal povolání, je

Kenako
EVANGELIZAČNÍ CENTRUM
PRO SLUŽBU NOVÉ EVANGELIZACE

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
Fax: 373 729 721
E-mail:
bks@koinonia.cz
Web site:
www.koinonia.cz

povolán Bohem jemu neznámým, což je v rozporu s polyteizmem (*víra v mnoho bohů, mnohobožství*) jeho rodiny.

Abraham uzná působení tohoto Boha, který se pro něj stane Bohem jediným, Bohem víze, Bohem příslibu.

Povolání je plodem pouhé dobrovolné Boží iniciativy, jež zůstane zastřena tajemstvím i pro samotného Abrahama a jeho potomky. Jde o **tajemství Božího vyvolení**.

Povolání je popsáno přímo: Bůh od Abrahama žádá, aby opustil zemi, v níž doposud sídlil i se svou rodinou, a slíbí mu požehnání plodnosti. Abraham uposlechne. Právě tato poslušnost učiní z Abrahama Božího přítele.

Bůh pro sebe žádá od Abrahama věrnost a poslušnost okamžitě, na oplátku mu dává svůj příslib, ale s výhledem do budoucna.

Aby mohl vůbec přijmout Boží požehnání, musí Abraham podniknout příslušné kroky.

Smlouva

Abraham se odebere do Kenaanu. I pravil Hospodin: „Tuto zemi dám tvému potomstvu.“ (Gn 12,7)

Abrahamova žena Sára byla neplodná a již v pokročilém věku. Hospodin utvrzuje Abrahamovu víru a slibuje mu: „Tvým dědicem bude ten, který vzejde z tvého lůna... Abraham Hospodinovi uvěřil a on mu to připočetl jako spravedlnost.“ (Gn 15,4.6) Pochopil, že následovat tohoto Boha znamená neustále věřit jeho slovu. Zakusí mnohá zklamání, hlad, ale i úspěchy. To vše v napjatém očekávání naplnění příslibu.

A právě v tomto kontextu očekávání uzavírá Hospodin smlouvu s Abrahamem: „Tvému potomstvu dávám tuto zemi od řeky Egyptské až k řece veliké, řece Eufratu, zemi Kénijců, Kenazejců a Kadmónců, Chetejců, Perizejců a Refájců, Emorejců, Kenaanců, Gírgašejců a Jebúsejců.“ (Gn 15,18-19)

V 15. kapitole je popsán slavnostní obřad uzavření smlouvy podle tehdejších zvyků. Smluvní strany procházely mezi rozpůlenými zvířaty a přitom pronášely varování: ať je s námi naloženo stejně jako s rozpůlenými zvířaty, pokud nebude smlouva dodržována. Abraham mezi oběťmi neprojde, projde pouze Bůh v podobě dýmajícího ohně. **Pouze Bůh sám se tedy zavazuje, že dodrží dané přísliby nezávisle na tom, co učiní druhá strana. Smlouva se tedy stává neodvolatelným darem a je výlučně spojena s Boží věrností.**

Tato smlouva dá Izraeli možnost prosit o slitování nad jeho hříchy a dojít vyslyšení. **Člověk tuto smlouvu zrušit nemůže.**

Ještě před uzavřením smlouvy Bůh od Abrahama žádá gesto víry a Abraham obnovuje svoji víru v Boha (Gn 15,5-6). Bůh požaduje od Abrahama víru a tato víra činí Abrahama spravedlivým, což je Bohu milé.

Součástí smlouvy je i nařízení o vykonání obřizky (Gn 17).

Obřizka se běžně používala i u ostatních národů jako obřad uvedení do společenského či rodinného života, zatímco **pro Izraelce se stala znamením toho, že si je Bůh vyvolil a že nepatří pouze k vyvolenému národu, ale že patří samotnému Bohu.**

Bůh ještě před obřizkou od Abrahama vyžaduje, aby chodil stále v jeho přítomnosti a aby byl bezúhonný (Gn 17,1) a znovu opakuje svůj příslib. **Obřizka je znamením věrnosti Bohu a zároveň znamením přijetí víry v jeho příslib. Tehdy Bůh Abrahamovi změnil jméno – z původního Abram na Abraham, otec hlučícího davu pronárodů (Gn 17,4-5).**

Abraham se stává Božím přítelem. Bůh se mu ukáže v Mamre v podobě tří mužů a stane se jeho hostem (Gn 18). Jedná se zde o jediný případ – před Vtělením – kdy Bůh stoluje s lidmi. **A právě v tomto kontextu přátelství mu Bůh dává příslib, že Sára (původně Sárj) do roka přivede na svět syna Izáka zaslíbeného Bohem (Gn 17,19).**

Izmael, syn narozený z otrokyně Hagar, není dědicem, protože není synem příslibu. Jeho potomci budou Arabové z pouště.

V atmosféře přátelství Bůh vyjeví Abrahamovi tajemství týkající se osudu Sodomy a Gomory. Abraham se s velkorysostí sobě vlastní zastane cizího lidu. **Tak se Abraham stává Božím přítelem a přítelem lidí.**

Zázračné otcovství

Abraham toužil po synovi a Bůh mu slíbil početné potomstvo. **Jeho manželka byla neplodná a oba byli pokročilého věku.** Proto je Izákov narození znamením Boží věrnosti a splněním příslibu. Bůh tak začíná zjevnost svou moc, vstupuje do života konkrétního člověka. **Neplodnost a pokročilý věk nejsou pro Boha překážkou, ale důvodem k tomu, aby se projevila Boží věrnost a zároveň jsou podnětem pro víru Abrahama i Sárj. Abraham je povolán k tomu, aby se stal otcem, a to se skrze Boží zásah stane.**

Izák bude právoplatným synem, synem příslibu a on jediný bude dědicem, nikoli tedy Izmael, syn otrokyně Hagar, nebo správce Elíezer. Abraham musí hledat jistotu u Boha, nikoli u člověka, kde jde pouze o snahu „poopravit“ víru, nebo „usnadnit“ Boží plán tím, že ho přizpůsobíme našemu vlastnímu očekávání či našim představám.

Bůh si vyžádá za oběť syna, po němž Abraham tolik toužil po mnoho let (Gn 22).

Zde šlo o náboženskou praktiku přijatelnou pro okolní národy, ne však pro Abrahama.

Tento požadavek znamenal zpochybnění samotného vztahu s Bohem, jeho příslibů i samotné víry. I když v knize mezi řádky můžeme vnímat, jaký prožíval Abraham vnitřní boj, přesto svého syna bez zaváhání obětuje, neboť se nechává vést vírou. **Skrze víru ho dostal, ve víře ho odevzdává s vědomím, že Bůh, který si ho vyžádal, je schopen učinit zázrak.**

Nyní se vydává na cestu, jako se kdysi vydal za Božím hlasem na cestu do neznámé země – Bůh něco žádá, Abraham odpovídá poslušností.

A právě díky této poslušnosti Bůh ušetří Izáka a obnoví svůj příslib plodnosti „... protože jsi uposlechl mého hlasu“ (Gn 22,16-18).

Abraham sehrál ve víře izraelského národa i ve víře křesťanské hlavní úlohu. V Novém zákoně se postava Abrahama opakuje asi 70krát, on sám je nazýván „**otcem věřících**“ (Ř 4,11) a pouze jemu přísluší titul „**Boží přítel**“.

Izák pak následuje ve víře v Boha svého otce. Zkušenost vztahu s tímto Bohem pokračuje a Bůh se stane Bohem Abrahamovým a Bohem Izákovým.

Příběh Jáкова (Gn 25,19-37,1)

Postava Izáka nemá příliš velký význam. On je pouze synem příslibu.

Ihned je zmiňován příběh Jáкова, syna Izákovy, a bratra Ezaua, který byl jeho prvorozeným dvojčetem. V tomto kontextu Izák a Rebeka spojují postavu Abrahama s postavou Jáкова, jehož Bůh jako prvního nazval Izrael.

Součástí příběhu o jeho životě je vyprávění o osudu jednoho z jeho synů, Josefa. Jákob je druhorozený a díky jeho mazanosti se mu podaří zmocnit se požehnání, které bylo určeno jeho bratru Ezauovi, a pak následně zbohatnout u strýčka Lábanu.

Jákob vystupuje v roli podvedeného i podvodníka. Bůh na příhodách z jeho života ukazuje svoji věčně trvající věrnost. I když Jáкова za jeho viny trestá, navzdory všemu dál naplňuje svůj plán.

Ve 25. kapitole se vypráví o „slavné“ porci čočky, za kterou Ezau z hladu vyměnil svoje právo na prvorozenství. **Pro Ezauovu pošetilst přechází tedy Abrahamovo požehnání na Jáкова.**

Ve 27. kapitole nacházíme zmínku o tom, jak Jákob za pomoci své matky vymámí na svém již nevidomém otci Izákovi požehnání.

Toto nečestné jednání přijde Jáкова v průběhu života velmi draho.

Musí utéci před hněvem svého bratra a na radu matky opouští zemi Kenaan a nachází útočiště v Cháranu v severní Mezopotámii u Lábanu, bratra své matky.

Na útěku se mu ve snu zjeví Bůh (Gn 28,10-22) a potvrdí požehnání, která přijal od svého otce, a obnoví přísliby dané Abrahamovi a Izákovi. Tehdy se Bůh Abrahamův a Izákův stává i Bohem Jákovým.

Jákob, stejně jako jeho předkové, projeví svou podřízenost a vděčnost a postaví posvátný sloup-oltář a nazve to místo Bét-el (to je Dům Boží). Na příslib Božího požehnání, tentýž příslib, který kdysi dal Abrahamovi i Izákovi, že jim požehná a rozmnoží jejich potomstvo, Jákob odpovídá jiným příslibem: „Hospodin bude můj Bůh“ (srov. 28,21).

V 29.-31. kapitole jsou malebným způsobem popsány epizody z Jákovyho pobytu u strýčka Lábanu a jeho svatba s Lábanovými dcerami, Leou a Ráchel.

Lában Jáкова oklame a dá mu za manželku Leu místo Ráchel, která se stala jeho vyvolenou. Sedm let odpracoval u Lábanu, aby získal Ráchel, dalších sedm let práce je nucen podstoupit kvůli Lábanově lstivosti a kvůli své milované.

Jákob rovněž obelstí lakomého Lábanu a připraví ho o velké bohatství.

Jákob se navrací do země svých otců, do země Kenaan. **Právě na této cestě se znovu střetává s Bohem (Gn 32),** jenž vzal na sebe podobu neznámého muže. S ním bude zápasit, aby na něm vydobyl požehnání, a to až do rozbřesku. **Právě zde dává Bůh Jákovi nové jméno, jméno Izrael,** tzn. „Ten, který zápasil s Bohem i s lidmi, a obstál“.

Posléze se setká se svým bratrem Ezauem. Po 20 letech práce mohlo být všechno zmařeno. Jákob se nachází osamocen a nutně potřebuje od Boha důkaz o jeho ochraně. Zápasu předchází modlitba. Za jeho vytrvalost a odvahu se mu dostává požehnání. V tomto boji víry musí Jákob vytrvat až do svítání. Neznámý muž (Bůh) Jákovi poraní kyčel. Jákob kulhá, ale požehnání obdrží. Místo, kde bojoval Jákob s Bohem bude

Keko
EVANGELIZAČNÍ CENTRUM
PRO SLUŽBU NOVÉ EVANGELIZACE

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
Fax: 373 729 721
E-mail: bks@koinonia.cz
Web site: www.koinonia.cz

nazváno Peniél, neboť zde Jákob pravil: „Viděl jsem Boha tváří v tvář a byl mi zachován život“ (Gn 32,31).

Posílen tímto požehnáním vychází vstříc bratru Ezauovi, opět se Istivým úmyslem. Přijmou se navzájem jako bratři.

Tak pokračuje Jákobův příběh. I přes neustálé boje, problémy a úskoky i ve vlastní rodině (pomsta Šimeóna a Léviho na Chivejcích pro násilí způsobené sestře Díně – Gn 34, a incest prvorozeného Rúbena s Bilhou, Ráchelinou otrokyní – Gn 35,21-22) nachází posílení v Boží věrnosti.

Příběh Josefa (Gn 37,2-50,26)

Po Jákobovi je dán prostor jeho synu Josefovi, prvorozenému synu milované ženy Ráchel. Příběh o Jákobovi se prolíná s příběhem jeho syna Josefa v Egyptě.

Tak se naplňuje příslib daný Abrahamovi při uzavření smlouvy: „...tvoji potomci budou žít jako hosté v zemi, která nebude jejich; budou tam otročit a budou tam pokořováni po čtyři sta let... potom odejdou s velkým jméním.“ (Gn 15,13-14)

V tomto příběhu je vychvalována Josefova věrnost a věrnost Boží. Josef zůstane Bohu věrný v každé situaci, i v těch nejtěžších a nejbolestnějších chvílích. Bůh ho osvobodí a nad všechna očekávání povýší. **Bůh dokáže i neštěstí vždy obrátit v něco lepšího ku prospěchu celého lidu.**

Jákob má dvanáct synů od svých manželek a jejich otrokyň. Josef je milovaným synem, který se mu narodil ve stáří z Ráchel, a proto je trnem v oku ostatním bratrům. Tito jej prodají Izmaelcům sestupujícím s karavanou do Egypta. I tentokrát bude Jákob vlastními syny podveden. Přesvědčí ho o tom, že Josefa roztrhala dravá zvěř.

Josef byl prodán do otroctví a dán do služeb velitele faraónovy tělesné stráže. Díky své věrnosti Bohu si získá přízeň svého pána. Je křivě obviněn manželkou svého pána a uvržen do vězení. Jelikož má schopnost vykládat sny, předvolá si ho faraon, aby mu objasnil jeho dva sny. Sen o sedmi tučných kravách, které jsou pozřeny vyhublými kravami, a o sedmi plných klasech, které jsou pohlceny klasy hluchými. Josef panovníkovi vyhoví k jeho spokojenosti a ten ho ustanoví správcem celého Egypta.

V době hladomoru se jeho bratři vypraví do Egypta, aby zde získali potraviny. **Josef se se sourozenci setká, usmíří se s nimi a pozve svého otce Jákoba, aby za ním přišel do Egypta.** Našel prý zemi vhodnou k usídlení se a rozmnožení rodu, jak přislíbil Bůh. Sám Josef svým bratrům vysvětlí, jaký smysl mělo neštěstí, jež ho potkalo. **Bůh toto velké zlo dopustil, aby on byl ku prospěchu izraelskému lidu (Gn 45,4-13; 50,15-20).** V této události je zdůrazněna Boží ruka, která vše řídí podle svého plánu a nepohorší se ani se nepozastaví nad lidskou ničemností. Jeho věrnost se nemění. Proto se od člověka vyžaduje věrnost a důvěrná poslušnost.

Jákob sestoupí do Egypta a před svou smrtí prorocky požehná svým synům (Gn 49). V těchto požehnáních je ostatním kmenům nadřazen kmen Juda. **Oznámení jeho prvenství (Gn 49,8-9) je spojeno s ohlášením narození Mesiáše (Gn 49,10-12).** **Právě z tohoto kmene se narodí David a Mesiáš.** Tento příslib se týká Davida, na nějž se bude odvolávat Ježíš, coby syn Davidův, z kmene Juda, pravý přislíbený Mesiáš.

Kapitoly knihy Genesis se uzavírají nejprve smrtí Jákoba a posléze smrtí Josefa (Gn 49,29-50,26). Kniha končí příslibem: „Bůh vás jistě navštíví a vyvede vás z této země do země, kterou přísežně slíbil Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi.“ (Gn 50,24) Izrael v Egyptě zůstane do té doby, dokud jej nenavštíví a neosvobodí Bůh skrze Mojžíše.

Povoláním Abrahama se kolem roku 1850 př. Kr. rodí nový lid a začíná jeho hledání země zaslíbené pod vedením Boha. Kolem roku 1720 př. Kr. sestoupí tento národ do Egypta, v době, kdy jej spravoval Josef. Asi čtyři sta let bude žít v otroctví, dokud ho Bůh nepřijde vysvobodit.

Všechno, co bylo zapsáno v knize Genesis, je nutno chápat jako plod zjevení Boha, který vstupuje do dějin a do života konkrétních lidí. Začíná se tak cesta víry, která bude předávána potomkům po mnoho generací. Průběžně bude na této cestě obohacována a prohlubována. Bůh Abrahamův se tak stává Bohem Izákovým a pak Bohem Jákobovým, aby se nakonec stal Bohem izraelského lidu a Bohem Ježíše, a tak Bohem naším.

Kapitoly z knihy Genesis byly napsány s ohledem na zjevení, k němuž docházelo postupně a které dojde definitivního naplnění v Ježíši. Jedině tehdy bude tato zku-

šenost s Bohem úplná, a zjeví se tak jeho pravá tvář, tvář Otce (*Abba*). Všechno tak systematicky směřuje k Ježíši, pravému Mesiáši. V tomto světle se nám poodha-luje tajemství Trojice. Tajemství, které je obsaženo již na prvních stránkách Písma svatého.

Bez potíží můžeme v některých postavách či událostech spatřovat postavu Ježíše. Šlo o jakousi předzvěst příchodu toho, který měl přijít, Ježíše z Nazareta, skutečné to a definitivní radostné zprávy, kterou sděluje člověku Bůh.

Kniha Genesis nemluví o představách o Bohu, ale o zkušenosti s Bohem. To je to pozvání, které máme přijmout, pozvání k tomu, abychom vstoupili do tohoto nezištného, svobodného vztahu naplňujícího nás radostí, k němuž nás Pán neustále volá.

ÚKOLY

1. Vyjádřete jednou větou cíl prvních dvou kapitol Geneze.
2. Heslovitě napište význam třetí kapitoly knihy Genesis.
3. Srovnejte postavu Izáka a Ježíše, zvýrazněte podobnosti mezi těmito dvěma postavi-mi a vytvořte jednoduchou synoptickou tabulku.